

Salgın Döneminde Güvenlik Devletin Dönüşümü

Transformation of the Security State in the Pandemic Era

Taşkın Toprak İPEK*

Öz

Covid-19 salgını devletin tanımı ve işlevi üzerinde yeni bir kırılma noktası yaratmıştır. Bu kırılma noktası, geçen yüzyılın son çeyreğinden beri dünya genelinde egemen makro-ekonomik ve toplumsal sistem olan neoliberalizmin sıklaşan bunalımlarını gözler önüne sermiştir. Özelleştirme ve serbestleştirme aracılığıyla kar maksimizasyonuna dayanan bu sistem, bölgesel ve küresel çapta yaşadığı bunalımların etkisiyle çeşitli toplumsal protestolara ortam hazırlamıştır. Neoliberal devlet, merkez ve çevrede, bu protesto dalgalarına yanıt üretmek için güvenlik önlemlerine giderek daha fazla başvurmaktadır. Önlemler, ücretli çalışanları sermaye grupları karşısında baskı altında tutmak için çeşitlenmektedir. Böylece çeşitli disipline edici mekanizmaları içeren güvenlik devleti, birikim bunalımlarına çözüm olarak hayata geçirilmektedir. Güvenlik devletini açıklayabilmek için kullanılacak kavram ‘olağanüstü hâl’ olacaktır. Sermaye lehine yeniden biçimlenen devlet yapısı bu kavram üzerinden daha iyi incelenebilir. Bununla birlikte olağanüstü hâl, salgın dönemindeki otoriterleşmeyi anlamak için iyi bir çerçeve çizmektedir. Salgında artan güvenlik tedbirleri, baskı ve sermaye grupları lehine düzenlemeler güncel durumu tahlil etmek açısından önemlidir. Olağanüstü hâl; ücretli çalışanlara olduğu kadar azınlık gruplarının aleyhine uygulamalara da neden olmaktadır. Bu tür örneklerin yaşandığı yerlerden birisi de Britanya’dır. Britanya, Covid-10 salgının başladığı andan itibaren, diğer pek çok ülkeyle benzer biçimde, olağanüstü hâl uygulamalarını hayata geçirmiş, işgücünü ve toplumsal yaşamı sınırlayan kuralları yürürlüğe koymuştur. Ancak bu kurallar ücretli çalışanları değil, sermaye gruplarının karını korumaya yöneliktir. Ayrıca Avrupa’nın diğer pek çok ülkesinde, salgının var olan eşitsizlikleri arttırdığı, madunlara yönelik ayrımcılığı tetiklediği görülmektedir. Bu nedenle salgın yalnızca biyolojik bir felaket olarak değil, aynı zamanda toplumsal gerilimleri daha da kırılğan hale getiren bir olgu olarak da okunmalıdır. Bu çalışma, Britanya örneği üzerinden salgın döneminde belirgin hale gelen güvenlik devleti ile neoliberalizm arasındaki bağlantıyı incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 Salgını, Otoriterleşme, Güvenlik Devleti, Neoliberalizm, Ulusötesi Sermaye

Abstract

Covid-19 pandemic has created a turning point on the description and function of state. This turning point has demonstrated the frequent crises of neoliberalism which has been the dominant macro-economic and social system since the last quarter of the previous century. This system that is based on profit maximization via privatization and liberalization paved the way social protests through the crises in regional and global scale. Neoliberal state, in core and periphery, has gradually resorted to the

* İstanbul Bilgi Üniversitesi, E-posta: taskin.ipek@bilgi.edu.net, ORCID: 0000-0002-3252-7515

security measures to response these protest waves. The measures verify in order the wage employees to be under pressure against the capital groups. Therefore, security state which includes various disciplinary mechanisms has been carried out as a solution to crisis of accumulation. The concept to explain the security state will be 'state of emergency'. The reshaped state structure in favor of capital can be analyzed over this concept. In the meantime, state of emergency draws a good framework to understand the authoritarianization within the pandemic era. Increasing security measures, pressure and regulation for the capital groups are crucial to examine the current situation. State of emergency has caused the implications against the minority groups as much as against the wage employees. One of the places where these kinds of examples have been experienced is Britain. Britain, like many countries, put the implications of state of emergency into practice and brought the rules that limit the labor force and social life into effect. However, these rules are not intended for wage workers, but for the interests of the capital groups. It has also been observed that the pandemic has increased the existing inequality and triggered discrimination on the subaltern in lots of European countries. Thus, the pandemic should not only be viewed as a biological catastrophe but also viewed as a fact makes social tensions more fragile. This study analyzes the tie between security state that has become apparent in the pandemic and neoliberalism through the case of Britain.

Keywords: Covid-19 Pandemic, Authoritarianization, Security State, Neoliberalism, Transnational Capital

1. Giriş

2020 yılı itibarıyla Çin'de başlayan Covid-19 salgını kısa sürede dünyanın diğer alanlarını etkisi altına almaya başladı. Hükümetler birbiri ardına sınırlarını kapatıp insan ve hizmet hareketliliğini kısıtladılar. Bu, on yıllar sonra ilk defa küreselleşmeye sınır koyan bir dalgaya yol açtı. Hâlihazırda bölgesel ve küresel düzeyde sürmekte olan iktisadi bunalımlar, salgının küresel nitelik kazanmasıyla (*pandemic*) derinleşmeye başladı. Bunalı bir yandan da neoliberal devletin yapısındaki bunalım olarak görülmelidir. Özelleştirme, serbestleştirme ve düzensizleştirme dalgasıyla 'kamusal olma' özelliği aşınmaya uğrayan devlet, kendi içindeki farklı toplumsal formasyonların mücadelelerine rağmen, piyasa dostu bir görünüme bürünmüştü. Serbest piyasa, Doğu Asya gibi bölgelerde devletin yoğun desteğiyle kalkınmacı model üzerinden gelişirken, Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da 'minimize edilmiş devlet' savıyla birikim rejimi oluşturdu. Ancak sözü edilen birikim rejimlerindeki sorunları sıklıkla bölgesel bunalımlara, 2007'de olduğu gibi bazen de küresel çökuşlere ortam hazırladı. Bu sorunların yol açtığı toplumsal protesto ve isyanlara çözüm olması açısından devletler giderek daha sıkı güvenlik önlemleri almaya başladı. Buradan hareketle, 2001 sonrası Batı'da başlayan sertlik politikaları ve 'istisnailik bir başka güvenlik yönetiminin kanıtıdır. Bu çalışmada söz konusu güvenlik yönetimi 'olağanüstü hâl' üzerinden kavramsallaştırılmıştır. Olağanüstü hâl, devletlerin bunalım zamanlarında başvurduğu ve temel hukuk normlarını kısmen esnetebildiği bir polisiye yönetimi ifade eder. Bununla birlikte, küresel kapitalizmin yapısal ve döngüsel sorunlara karşı güvenlik devletinin etkin kullanıldığı son yirmi yıl olağanüstü halin de dönüşüme uğraması demektir. Artık devlet, ücretli çalışanlar üzerinde denetim sağlayabilmek için daha sıkı tedbirler uygulamaya geçmiştir. Covid-19 salgını tam da bu buhran hali içinde ortaya çıkmış ve güvenlik mekanizmasını netleştirmiş, görünür hale getirmiştir. Olağanüstü hâl bu yönüyle neoliberal devletin birikim rejimini korumaya alma yöntemidir.

Çalışmanın ilk kısmında otoriteren neoliberalizm literatürü incelenmekte ve devletin sermaye lehine dönüşümü olağanüstü hâl üzerinden aktarılmaktadır. İkinci kısımda bu otoriterleşmenin Britanya üzerinden örnekleri anlatılmaktadır. Son kısım ise olağanüstü halin neoliberal devletle olan ilişkisini sonuca bağlamaktadır.

2. Otoriter Neoliberal Pratik

Yeni bin yıl ulusötesi sermayenin (*transnational capital*) küreselleşme süreci içinde hızla yayıldığı, devlet ve sermaye sınıflarının iç içe geçtiği ve küreselleşen şirketlerin kamu yönetiminde etkin olduğu bir anda karşılandı. Önceki on yıldan devralınan çatışma noktaları fazlasıyla yoğundu: Yıkılan Doğu Bloğu ertesinde yeniden inşa edilmeye ve hızla kendini küresel piyasaya uyumlulaştırmaya çalışan Doğu Avrupa, eski parti bürokrasinin kalıntıları üzerinden yeni zenginler ve yeni otoriter liderler yaratan Orta Asya, en derin yoksulluk oranlarına sahip olan Afrika, Washington Uzlaşması'nın reçetelerini uygulamak zorunda kalan ve buna karşı tepkilerin de olduğu Güney Amerika, bunların dışında görece iyi durumda olan ve kendine has kalkınma yöntemiyle arayı kapatmaya çalışan Doğu Asya. Küresel Kuzey'in çeperindeki tüm bu ülkelerin yönetici sınıfları, güç mücadelesinin içinde tutunmak ve çıkarlarını maksimize etmek için çabalamaktadır. Çin'in durumunu bir kenara bırakırsak, diğerlerinin elini güçlendirmesi kısa vadede mümkün görünmemektedir. Çin ise kendi yorumunu getirerek dünya ticaretine yön verdiği ve önemli bir bölgesel güç olmaktan öte küresel düzeyde ABD'ye meydan okumaya doğru evrildiği bir süreci halihazırda yaşamaktadır (Huang, 2010; Rucki, 2011).

Ulusötesi sermayenin 2000'li yıllardan itibaren dünya siyasetinde öncelik verdiği önemli konulardan biri de küresel güvenlik olmuştur. Güvenlik yalnızca bir eylem planı değil, aynı zamanda sermayenin varlık-yokluk meselelerinden birisidir. Kondratieff'in bakış açısına göre kapitalist sistem ortalama her 50 yılda bir durgunluk ve gerileme dönemine (*stagflation phrase*) girer ve bu bunalımı yeni bir yükseliş dalgası izler (Kondratieff ve Stolper, 1935, s. 115; Goldstein, 1988, ss. 25-27). Ancak vurgulanması gereken nokta, bu birikim rejimi bunalımlarının her defasında sistemi biraz daha zorlamasıdır. Bununla beraber bunalım koşullarının sebep olduğu sıkışmışlık gözetim ve denetim araçlarının daha etkin kullanılmasını, bu araçların çeşitlenmesini, sermayenin güncel gereksinimleri doğrultusunda yenilenmesini ve neoliberal devletin içinde gömülü hale gelmesini hızlandırmıştır (Tansel, 2017, ss. 5-6). 11 Eylül saldırısı sonrası buna uygun ortam bulan Birleşik Devletler, küresel nitelikteki ordu gücüyle dünyanın en ücra köşelerini bile 'özgürleştirmeye' giderken, diğer yandan bu saldırıyı insanların bilinçlerine kazıyarak mücadelesinde haklılık yaratmaya çabalamıştır. Küreselleşen güvenlik devleri, Afganistan'dan Libya'ya, Honduras'tan Güney Kore'ye kadar istisnasız tüm coğrafyalarda askeri gücünü konuşlandırmış, 'şartlar olgunsa' darbe yapmaktan çekinmemiş ya da vekiller aracılığıyla bu tür müdahaleleri desteklemiştir. Güvenlik mekanizması, ulusötesi sermayenin en saldırgan yanını beslemeye, onu var etmeye devam etmektedir. Bu mekanizmanın en açık yanlarından birisi olağanüstü halin (*state of emergency*) varoluş koşullarını uygun biçimde yerine getirmesidir.

Olağanüstü hâl yönetimi yani istisnailik kendini nasıl var eder? Bunu anlamak için klasik olağanüstü hâl kuramcılarında ikisinin C. Schmitt ve G. Agamben'in düşüncelerinden yararlanmak önemlidir. Schmitt (2005, ss. 5-6) istisnailiğin yalnızca dönemsel bir yöntem olarak anlaşılması gerektiğini, onun iktidar gücünün temel anahtarı olduğunu öne sürer. Sınırlandırılmamış otorite ancak tam anlamıyla iktidar olana, yani istisna halini yaratma ve sürdürme kapasitesi olan gerçek egemene ait olabilir (Neal, 2010, s. 58). Egemen düşmanın kim ve ne olduğunu belirler; bu düşman iç veya dış kaynaklı olabilir. Aynı biçimde düşman olarak belirlenenle mücadelenin sınırları ve niteliği de egemenin istisna haline katkı sunar. Dolayısıyla istisnailik hem *egemenlik ayrıcalığı* hem de *egemenlik işareti* olarak var olur (Neal, 2010, s. 58). Schmitt, değerlendirmesinde devleti kurucu öge olarak tasvir eder. Öyle ki Avrupa devlet sisteminin temel yapı taşı olan Westphalia düzenine odaklanır ve bunun dışındaki ögeleri devlet sistemine tehdit olarak algılar (Neal, 2010, s. 66). Devletin kendisi egemen için *sine qua non* durumdadır ve istisnailikle doğrudan bağlantılıdır. Temel mantığın dost-düşman ayrımı olduğunu iddia eden Schmitt'e atıfla, bu ayrımın günümüzde de artarak devam ettiği söylenebilir.

Uluslararası düzlemde yürütülen serbest ticaret halihazırdaki tüm engellemeleri ve sınırları ortadan kaldırmaya yönelik eylemler gerçekleştirilmektedir. Küresel politikada Kuzey Amerika ve Batı Avrupa'nın egemenliğinde yürüyen güç mücadelesi, 'dostun' Batı değerlerine yani serbest piyasaya uyum sağladığı; 'düşmanın' ise bu değerlere sorun çıkaran herkes olarak tanımlandığı bir düzeni teşvik etmektedir. Bu doğrultuda, uluslararası bağlamda dev şirketler ulusal bağlamda ise devletler, bu ikili ayrımın sınırlarını çizerek egemen güç olarak kendilerini inşa ederler. Dost, piyasa için makbul olan bireydir. O artık *vatandaş* değildir; piyasa şartlarına uygun alış-verişini gerçekleştiren, vergilerini zamanında ödeyen, kısaca uyumlu bir *tüketici*dir. Neoliberal devlet, bu tüketicinin sermayeyi beslemesi için "çalış-harca" düzlemini sıkı sıkıya denetler. Söz konusu düzlemin kesintiye uğraması demek, yine Schmitt'e dönülürse, olağanüstü halin ortaya çıkabileceği noktadır. İşte bu noktada devletin tepkisi sermayenin çıkarları bakımından yaşamsaldır.

Bir diğer olağanüstü hâl kuramcısı olan Giorgio Agamben, Schmitt'e referansla ve onunla Benjamin arasındaki tartışmadan da yararlanıp istisnailiği bir üst seviyeye yerleştirir. Ona göre çağdaş politika, özellikle Batı politikası, olağanüstü halin (istisnayı belirleyebilme gücünün) paradigma olmasına dayanır (Agamben, 2005, s. 2; Peoples ve Voughan-Williams, 2010, s. 71). Çağdaş Batı devlet geleneği tarihsel olarak istisnailiğin yasallaştırılması eylemleriyle biçimlenmiştir. Agamben; Fransız Devrimi ve sonrasında diktatörlüğe giden süreçte, 1848 ertesinde Prusya'da, Birinci Dünya Savaşı sonrası Almanya ve İtalya'da (ve hatta İsviçre'de) yaşanan uygulamalarla devlet yapısının *de facto* ve *de jure* istisna halini yeniden örgütlediğinden söz eder (Agamben, 2005, ss. 11-22). Bununla birlikte Agamben devletin doğasındaki bu etmenin 'küresel iç savaş'tan kaynaklandığını iddia eder (2005, s. 2). Yani bu 'ara rejim biçimi' kendi içindeki çelişkileri ve uzlaşmazlıkları çözmekte zorlandığında istisnai olana başvurur ama çelişkiler sürüp derinleştiğinden istisnai olan da normalin bir parçası haline gelebilir. Poulantzas da benzer biçimde olağan ve olağanüstü devlet biçimlerini tanımlar; ancak ona göre devlet olağanüstü hale geldiği zaman (askeri diktatörlük vb.) kendi yapısını kırılğanlaştırır (2014, ss. 362-373). Poulantzas, devletin otoriterleşmesini aşamalandırır: Birinci aşamada

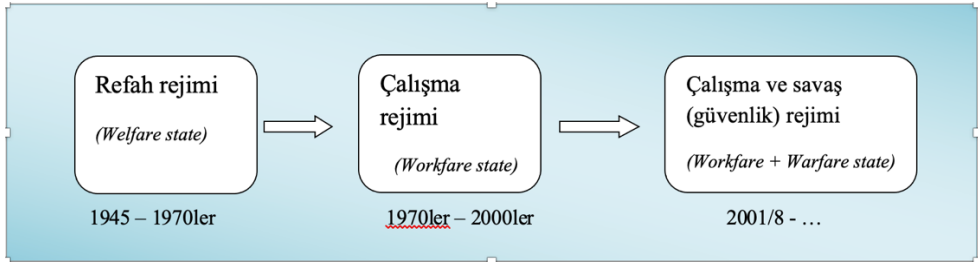
siyasal erk içinde yürütmenin gücü artar; yasamadan yürütmeye ve hâkim parti içinde tabandan tavana (yani lidere) güç aktarımı gerçekleşir. Geniş bir temsil sunan parlamento işlevsizleşir ve başbakanlık/başkanlık/cumhurbaşkanlığı siyasal alanı daraltıp kendini genişletir (Boukalas, 2016, s. 57). İkinci aşama neoliberalizmin yükselişiyle beraber gerçekleşmiştir; devlet piyasadaki müdahaleci ve çalışanları koruyan yapısından çıkar ve özelleştirme yanlısı konuma geçerek temel hizmetlerin bir kısmını taşeronlara yaptırma (*contract-out*) düzenine ağırlık verir. Bu aşamada ücretli çalışanlar maliyet unsuru olarak kabul edilip ücretlerde kesintiye gidilir, kısmi zamanlı ve esnek çalışma teşvik edilir, özel şirketlerin kar maksimizasyonu öncelenir (vatandaştan *tüketiciye* evrilmek). Üçüncü aşamada toplumu temsil eden siyasal kurumlar neredeyse tamamıyla kâğıt üzerinde var olurlar, baskı ve disiplin mekanizmaları toplumu denetler ve yargı yürütmenin egemenliği altına girer (Boukalas, 2016, s. 59).

Üzerinde durulması gereken diğer bir nokta denetim mekanizmasının yaygınlaştığı ve bunun serbest piyasa düzenini korumaya devam ettiğidir. Bununla birlikte denetim mekanizmaları kullanılan araçlar bakımından çeşitlilik gösterebilir. Klasik kolluk gücünün sistematik şiddetinden irksal/ulusal ayırıştırımlara varabilir; toplumsal olarak madun sınıfların finansal sektörlerde ve emek piyasasında daha da dezavantajlı konumlarda bırakılmalarına neden olabilir (bkz. Lapavitsas, 2017). Bu mekanizmaların çoğunlukla fiziksel baskıya dayalı olan kısmına, yine büyük oranda yarı-çevre ve çevre ülkelerde görülebilmektedir. Ancak burada irdeleyeceğimiz konu ileri kapitalist ülkelerde baskı araçlarının piyasayı destekleyici olanaklar sunması olduğundan buna uygun bir yazın üzerinden gitmek doğru olacaktır. Başta da söylenildiği üzere yaklaşık her 50 yılda bir tekrarlanan bunalım dönemleri küresel kapitalizmin hızla gelişmesi ve yayılmasına paralel olarak daha kısa zaman aralıklarına daralmaktadır. Sistemin birikim bunalımını aşma yöntemleri birbiriyle bağlantılı birkaç etkene işaret eder. Robinson'a göre (2019, ss. 16-17), bunlardan ilki borca dayalı büyümeyi teşvik etmesidir. Pek çok ülkede borç temelli büyüme oranları karşımıza yüksek sayılar çıkarmakta ancak durgunluk ya da daralma karşısında tercih edildiğinden hala devam ettirilmektedir. İkinci yöntem, devletin ücretli çalışanların ceplerine 'görünen elini' daldırarak, buralardan ulusötesi sermayeye kaynak aktarımını sağlayacak olan kemer sıkma, şirket kurtarma ve özel sektöre sübvansiyonları artırma gibi pratikleri uygulamaya koymasındır (Robinson, 2019, s. 17). 2008 küresel finansal bunalımından sonra tüm merkez ve yarı-çevrede görmeye alışık olduğumuz yöntem bu olmakla beraber 'riski yüksek' bir hamledir. Tıpkı Washington Uzlaşması'ndan sonraki on yıllar boyunca Güney Amerika'da uygulandığı üzere (bkz. Moreno-Brid vd., 2004), kamu maliyesinin büyük sermaye lehine yeniden düzenlenmesi beklenen ölçüde bir kalkınma yaratmamış, tersine şirketler zenginleşirken ücretli çalışanlar yani toplumun en geniş kesimi için hayat şartları ağırlaşmıştır. Benzer biçimde uzlaşının arkasında yatan 'büyüme efsanelerinin' gerçeği yansıtmaktan uzak olduğu dile getirilmiştir (Chang ve Grabel, 2004, 276-9). Üçüncü yöntem, finansal spekülasyonların devasa boyutlara ulaşmasıdır ki reel üretimin kat ve kat üzerinde sayılardan bahsedilmesi, kazançların çoğunun gerçek olmayan/rakamlara dayalı bir sektör üzerinden elde edildiğini gözler önüne serer (Robinson, 2019, s. 17). Son yöntem ise teknoloji temelli şirketlere yapılan geniş ölçekli yatırımlardır; böylelikle küresel ekonomi dijitalleşmeye doğru evrilir.

Tüm bu yöntemlerin kullanılması uluslararası düzlemde politika sahnesinin daha da sertleşmesi ve çatışmaya daha eğilimli hale gelmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla baskı mekanizması kendini açık biçimde hissettirmektedir. Yukarıda bahsedilen çözüm yöntemlerini hayata geçirmek, özellikle Avrupa gibi mücadelelerinin yoğun yaşandığı, toplumsal hareketlerin daha etkin olduğu ve belirli kazanımlar elde ettiği yerlerde güçlü bir direnişle karşılaşması olası görünmektedir. Bundan ötürü baskı ve denetim mekanizmalarının daha derinlemesine kullanılacağı aşikârdır. Sistemin yapısal sorunları ekonomiyle beraber her alanı etkilemektedir: Toplumdan ayrıksılaştırılan (*marginalized*) düşük ücretli kesimleri derin bir kültürel yarılmının oluşmasını hızlandırmaktadır, sistemik ırkçılık ve toplumsal kutuplaşma yaygınlaşmakta ve en ‘özgür’ addedilen Avrupa’da dahi radikal sağ tarafından yüksek oranda destek görmektedir. Bununla birlikte eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerdeki özelleştirmeler yalnızca bugünü değil geleceği de tehdit etmeye devam etmektedir. Kimlik temelli konular (cinsiyet, etnik köken, inanç vb.) daha da öne çıkarılmakta; bunlar sistemin içinde söğurulabilirse kabul görüp ana akım siyasete yaklaştırılmaktadır. Kısacası, neoliberalizmin yaklaşık 45 yıldır yaptığı ‘(karşı) devrim’ başarıya ulaşmış gibi görünmektedir (bkz. Duménil ve Lévy, 2005). Robinson’un “küresel polis devleti” adını verdiği etmen de tam bu noktadan hareket eder (2018, s. 12). Bu biçim yatay ve dikey büyüyen toplumsal denetim, askerileşmeye yatkınlık ve faşizan uygulamanın yükselişidir. Robinson, küresel güvenlik devletinin temel anahtarının (1930’ların Avrupa faşizmlerinin ulusal sermayelerini kollamasından farklı olarak) ulusötesi sermayeyi korumak ve onu beslemek olduğunu söyler (2018, ss. 9-10). Ayrıca güvenlik devletinin liberal nitelikte olduğu unutulmamalıdır: Onun temel amacı sermayenin derinleşmesini, serpilip gelişmesini sürdürmektir. Böylelikle neoliberal devletin ‘özgürlük ve güvenlik dengesi’ efsanesi yıkılmış olur ve bireysel özgürlükler perdesi arkasındaki güvenlik aygıtı kendini açıkça belli eder (Neocleous, 2007, ss. 142-3; Clua-Losada ve Ribera-Almandoz, 2017, s. 29-30). Şekil 1’de görüleceği gibi devletin değişen konum alışı 2000ler itibarıyla piyasanın mutlak tahakkümü ve güvenlik devletinin mikro alanlara yayılmasıyla uyum içinde gelişmiştir.

Olağanüstü hâl rejimi, meydana gelme sıklığı artan yapısal ve döngüsel bunalımlara neoliberal devletin bir çözüm yöntemidir. Farklı bunalım biçimleri (örneğin aşırı-birikim, azalan kar oranı, talep yetersizliği) farklı toplumsal tepkilere (örneğin kitlesel göç, grev, protesto) neden olduğundan bunu minimum seviyede tutmak için yönetimlerin daha sıkı tedbirler alması kaçınılmazdır. Agamben’in vurguladığı olağanüstü hâl, güvenlik araçlarının çeşitlenmesini ve toplumsal yaşamı denetlemesini gerekli kılar. Bu bağlamda özel şirketler ve kamu yönetimleri arasında sermaye lehine bir ilişki bulunmaktadır. Vatandaşların internet kullanımlarının gözetlenmesi, konum ve kişisel bilgilerinin toplanması, özellikle finans alanında kredi vs. almak isteyen kişilerde ‘kabul edilebilir’ şartların aranması güvenlik önlemlerinin son birkaç on yılda çeşitlenmesinin sonucudur. Otoriter neoliberal ülkeler bu etkinlikleri yasallaştırmaya çalışmakta ve olağanüstü hali yeni norm olarak sunmaktadır. Güvenlik devleti işte bu yeni normun aldığı biçimdir.

Şekil 1: Hâkim sosyo-iktisadi paradigmaya göre rejim biçiminin gelişimi

Kaynak: Duménil ve Lévy (2005) ile Neal (2010)'dan yararlanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Birikim bunalımı ulusötesi sermayeyi ve ulusal ortakları olan devletleri sıkı tedbirler almaya itmektedir. Her ne kadar sermaye grupları için kar oranı neoliberalizmin zaferiyle görülmemiş biçimde artmış ve Keynesyen uzlaşısının sona ermesiyle aynı gruplar geri kalan tüm sınıflar üzerinde mutlak egemenliğe kavuşmuş olsa da (Duménil ve Lévy, 2011), sistem sıklıkla tıkanıklık yaşamakta ve her bir tökezleme devletin buna karşı tepkisini sertleştirmektedir. Schmitt ve Agamben'in, egemen gücün yaşadığı bunalımdan kurtulmak amacıyla istisna halini belirleyerek kendi sınırlarını ve 'etki alanını' dayatmasına yönelik çalışmaları önemlidir. Bununla birlikte konuyu derinleştirmek amacıyla özellikle Neocleous ve Robinsan'ın katkılarının altı çizilmelidir. Düşünürlerin uzlaştıkları nokta egemen gücün otoriterleşmesini, klasik liberal anlatıda söylendiği üzere belirli ve kısıtlı dönemlere özgü bir 'istisna' olarak değil; zamana yayılan, devletin tarihsel ve toplumsal yapısına gömülü olan ve bu haliyle normalleştirilen bir 'istisna' olarak görmeleridir. Ek olarak, birikim bunalımını aşmak için kendini yeniden üreten bir baskı ve denetim düzeni (kalıcı olağanüstü hâl – Agamben; metalaşmış güvenlik – Neocleous; otoriter devlet – Poulantzas; küresel polis devleti – Robinsan) her birinde ortak söylem olarak yer almaktadır. Yine de bu yazının varmak istediği yer açısından, Agamben ve Robinsan'ın yorumları birbiriyle daha fazla paralellik göstermekte ve bu nedenle bir merkez nokta oluşturmaktadır.

3. Devletin Salgın Hali

2020'de yeryüzünün her tarafına yayılan Covid-19 salgını gündelik yaşamı ve küresel iktisadi ve politik zinciri olağanüstü biçimde yeniden biçimlendirdi. Küreselleşen dünyanın kaçınılmaz bir sonucu olarak, çok uzak mesafelere oldukça hızlı ulaştı ve kitlesel bir panik dalgası başlattı. İlginçtir ki küresel kapitalizmin daha hızlı sermaye hareketi ve lojistik tedariki için açtığı 'sınırlar' ve sağladığı 'hareket serbestliği' bu kez bir salgın hastalığın etkisinin artması için zemin hazırladı. Çin, hızlıca virüsün görüldüğü yerleri yani eyaletlerin önemli bir kısmını tamamen kapattı. Böylesi büyük çaplı karantina uygulamalarını yapabilecek politik güce sahip olması belki de virüsün daha fazla yayılmasını engellemiş oldu. Buna ek olarak, Çin devlet aygıtlarını yoğun ve etkili biçimde kullanarak, oldukça 'baskıcı' biçimde, hastalığın kaynağını eleyip yeniden yayılmasının önünü kesti (He, Shi ve Liu, 2020). Bununla birlikte Avrupa'nın en başta kötü bir sınav verdiği

söylenbilir. Sınırları uzunca bir süre kapatmadan ve sert önlemler almadan geçen birkaç hafta sonrasında durum daha da kötüleşti ve İtalya ile İspanya gibi bazı ülkeler tam kapanmaya gitti. 2021 Ocak ayı itibarıyla hala Covid-19 vakaları ve ölüm sayıları artmaya devam etmektedir. Pek çok ilaç şirketinin ve bazı hükümetlerin çalışmalarıyla farklı tipte aşilar geliştirilmiş ve uygulanmaya başlanmış olmasına rağmen, hala yüksek sayıda vaka sayıları görülmektedir (bkz. John Hopkins University Coronavirus Resource Center, t.y.). 2020 Bahar aylarında başlayan kapanmalar giderek artmaktadır (2020 için bkz. BBC News, 2020). Salgın, hâlihazırda bunalım yaşamakta olan sermaye hâkimiyetine büyük bir darbe oldu. Öncelikle *workfare state* sekteye uğradı. Bu tökezleme üretim sürecini cepheden vurduğundan pek çok yerde toplumun satın alma gücü zayıfladı. Dolayısıyla ulusötesi sermaye için kar yollarında tıkanıklık baş gösteriyor ve politik buhran derinleşmeye başlıyordu. Bu buhranın en önemli vurgusu güvenlik devletinin ortaya çıkması değil (hâlihazırda oradaydı), daha görünür hale gelmesidir. Salgın döneminde gözetim ve denetim mekanizmalarının etkisi de sürmektedir. Dahası gözetim, insanların salgına karşı duydukları korku ve endişe nedeniyle kanıksanarak devam etmiştir. Kişilere ait bilgiler artık 'kabul edilmiş biçimde' kar için kullanılmaya başlanmıştır (Rab ve Kettler, 2020, s. 161). Salgının küresel ölçeğe varmasıyla beraber dijital gözetim kanallarının yoğunlaştığı görülebilmektedir. Bireylerin sağlık durumunu denetlemek amacıyla başlatılan uygulama, geniş bir gözetim ağının sağlık üzerinden meşrulaştırılmasıyla sonuçlanmaktadır. Avrupada, Çin'de ve daha pek çok yerde hükümetler telekomünikasyon şirketlerinden bilgi alarak bireylerin konumlarını öğrenmekte ve veriler elde etmektedir (Surber, 2020, s. 3).

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren küreselleşme olgusu sebebiyle salgın yalnızca yerel ve ulusal sınırlar içinde değerlendirilemez. Yakın geçmişte dünyanın yaşadığı salgınlar, ebola ve sars gibi, bu doğrultuda yalnız tıbbın değil biyopolitikanın da ana meselelerinden biridir. Covid-19'un böylesi yakıcı bir mesele olması, yalnızca kolay yayılımına ve öldürücülüğüne bakılarak anlaşılabilir; onun devlet-piyasa ilişkilerini ve gömülü halde var olan toplumsal çelişkileri net biçimde görünür kılmasıyla ilişkilendirilebilir. Böylesi bir durumda devletin önemi yadsınamaz. Her ne kadar Batı Avrupada devlet piyasaya dönük bir müdahaleden kaçınsa da Covid-19 salgını bu ülkeler için bile açık bir 'olağanüstü hâl' uygulamasına yol açmıştır. Neoliberal devlet, çekildiği bazı alanlara kısa süreliğine de olsa yeniden yerleşmek zorunda kalmıştır. Bu sermaye gruplarının azalan karlarına ve geri kalanların artan toplumsal huzursuzluğu karşısında gerekli bir adımdır, öyle ki devlet bu alevlenen güç dengesini korumak ve 'tarafsızlık' rolünü kabul ettirebilmek zorundadır (Dale, 2020). Salgın karşısında devlet, vücuda giren virüs karşısında metabolizmayı korumaya çalışan bağışıklık sistemini harekete geçirmek ister (Izhar, 2020). Ancak bu noktada yine devleti niteleyen sıfatın altını çizmek gerekir. Neoliberal devlet halihazırda sağlıklı bir vücudu değil, önceki hastalıklardan çokça çekmiş ve harap düşmüş bir bünyeyi temsil eder (Izhar, 2020). Ek olarak, kendi var oluşu piyasa koşulları tarafından baskılandığı için, bağışıklık sistemi yeteri kadar güçlü değildir. Eğer hastalık hızla yayılıyor ve vücudun savunma mekanizmasına karşı bağışık (antibiyotiklere karşı dirençli mikroplar gibi), vücudun var olan bağışıklık sistemi ne yapacağını bilemez. Sonuçta bu kargaşa ortamında savunma mekanizması ya yetersiz ya da gereğinden fazla tepki verdiği için (ki ikincisi burada anlattığımız duruma daha çok uyar),

vücudu mikroptan ziyade *dengelessiz bağıssıklık sisteminin kendisi* mahveder (Izhar, 2020). Daha önce böylesi bir küresel sorun yaşamayan ulusötesi sermaye ve onun politik uzantısı neoliberal devlet, salgının ilk zamanlarında donup kaldılar ve hemen savunma tepkileri verdiler (Arato vd., 2020, s. 631). Fakat asıl vurgulanması gereken nokta salgının yarattığı ortamın *kendiliğinden* disipline edici yöntemleridir. Disiplin temelde merkezci bir yapıdadır. Foucault'nun sözleriyle;

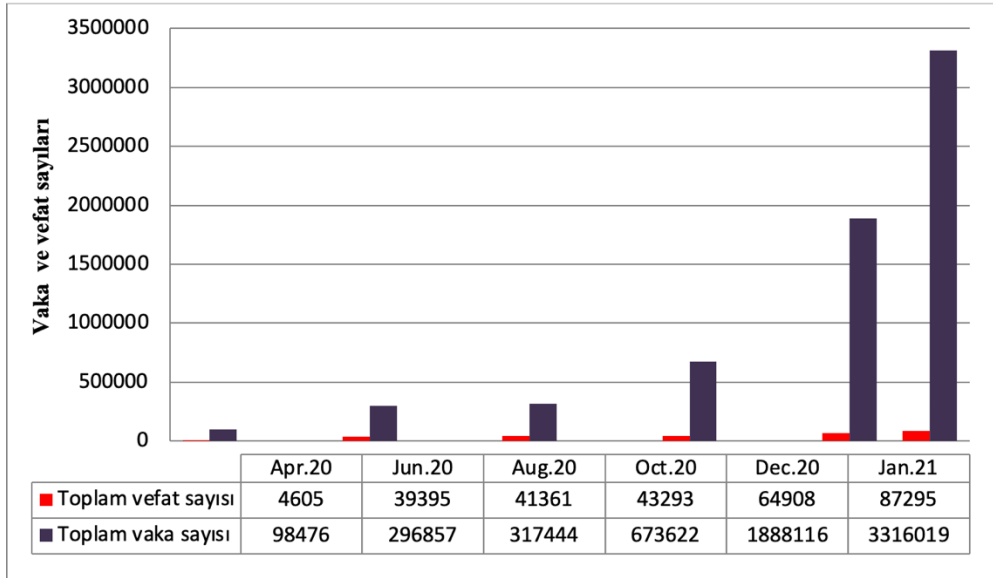
“Disiplin ancak bir mekânı yalıtılabildiği, bir parçayı belirleyebildiği ölçüde işleyebilir. Disiplin sıkıştırır, merkezileştirir, kapatır. Disiplinin ilk hareketi, iktidarının ve onun mekanizmalarının tam olarak ve sınırsızca işleyebildiği bir mekânın sınırlarını çizmektedir. (Foucault, 2019, ss. 43-44).”

Böylelikle salgının zorunlu kıldığı tecrit koşulları toplumsal tepkinin birincil etmenini devre dışı bırakmış oldu; toplanmak. Bu sınır çekildikten ve insanlar birbirinden tecrit edildikten sonra yaşamsal işlerde çalışan işçiler, işlerine gitmeye ve bazı örneklerde hastalık kapma tehlikesiyle doğrudan yüzleşmeye mecbur kaldılar. Buna yaşamsal işlerde olmayan ancak özel sektör ve küçük ölçekli işletmelerde çalışanları da dâhil etmek gerekir. Mavi yakalı ya da beyaz yakalı çalışanların eskiden tercih etmek zorunda olduğu ikilem güncellenmiş biçimiyle etkisini sürdürmektedir. Önceleri düşük ücretli ve güvencesiz bir işte çalışmak zorunda kalmak ile evsiz ve aç kalmak arasında seçim yapması gerekirken, yeni durumda ilk seçeneğe ‘bulaş nedeniyle yüksek ölüm riski altında çalışmak’ ibaresi eklenmiştir. Bunun dışında, kamu kaynaklarının büyük sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda biçimlendirilmesi hem ücretli çalışanlar hem de küçük işletme sahiplerinin zararına gelişmektedir. Dolayısıyla devlet gücünün çizdiği sınırlar daraltılmış, buna eşlik edecek biçimde büyük sermayenin kapladığı alan artmıştır.

Neoliberal yapılanmanın temel uygulamalarının başladığı yerlerden biri olan Britanya, piyasalaşmanın en yoğun hissedildiği ülkelerin başında gelmektedir. Britanya'nın yakın tarihi bize bu sürecin başlangıcı ve devamı için önemli fikirler vermektedir. Bretton Woods sisteminin çöküşüyle eşzamanlı olarak Muhafazakâr Parti ve lideri Thatcher'ın başlattığı yoğun özelleştirme hamleleri, küresel kapitalizmin bu çekirdek ülkesinde sosyal adaleti felakete sürükleyen sonuçlara yol açmıştır. 1980'lerdeki özelleştirme hamlelerinin odağında kamu hizmetlerinin ve girişimlerinin zamanla özel sektöre devri ve serbest piyasaya uyumlulaştırılması vardı (Arestis ve Sawyer, 2005, ss. 199-201). Kamu varlıklarının özel şirketlere satılması, örgütlü emeğe yapılan saldırılar, sermaye gruplarına sağlanan ayrıcalıklar sayesinde ücretli çalışanların toplam gelirden aldığı pay yıllar içinde azalmıştır (bkz Harvey, 2005). Bunun dışında 1981'de çıkarılan ve iki yıl sonra yürürlüğe giren yeni Vatandaşlık Yasası birden çok Britanya vatandaşlığını tanımlıyor ve ayrımlara neden oluyordu. Bu yasayla, vatandaşlık önceden sahip olunan bir hak olmanın ötesinde ‘kazanılması, gösterilmesi ya da satın alınması gereken bir hakka’ dönüşüyordu (Tyler, 2010, s. 71). Böylece yeni neoliberal vatandaşlık, azaltılan kamu hizmetlerinden yararlanmak için rekabet gerektiren bir disiplin aracına evrildi. Diğer yandan sosyal güvenlik ve yardımların azaltılması, varıl sınıf lehine yeniden düzenlenen vergi kanunları ve bunu izleyen diğer hamleler Britanyalı sermaye gruplarının zaman içinde karlarını yükseltmesine hizmet etti (Arestis ve Sawyer, 2005,

s. 206-207). Dolayısıyla neredeyse 40 yıllık neoliberal dönemde, ülke bu piyasacı yaklaşımın sonuçlarını deneyimlemektedir. Benzer biçimde emek hareketini daha fazla baskılamak ve toplu pazarlık gücünü kırmak adına, ülke güvenlik önlemlerine daha fazla başvurur hale gelmektedir. 2007 finansal bunalımının ardından Brexit sürecinde de politik ve toplumsal bir bunalım yaşayan Britanya için salgın dönemi, devlet gücünün şekillenmesi ve toplumsal sınıfların konumlanışı bakımından önemli bir durağı temsil etmektedir.

Britanya, küresel salgının vurucu etkisinin en yüksek olduğu ülkelerden birisidir. 2020'nin başlarında durağan ve düşük riskte seyreden görünüm zaman içinde kötüleşmiş ve Avrupa'da en fazla vakaya sahip yerlerden biri haline gelmiştir. 15 Nisan 2020'de 98 bin 476 olan toplam vaka sayısı 15 Haziran'da 297 000'e yaklaşmış; 15 Eylül'de 374.000'i geçmiştir (Statista, 2021). Zamanla Covid-19 vaka sayıları Britanya'da tam anlamıyla fırlamıştır. 15 Kasım'da toplam vaka sayısı 1.370.000'e dayanmış ve 15 Ocak 2021'de 3.316.000'i geçerek hızla artmayı sürdürmektedir (Statista, 2021). Salgın döneminde devletin gözetim ve denetim mekanizmalarının etkisi ve yoğunluğu artırılmıştır. Kullanılan akıllı telefon uygulamaları aracılığıyla milyonlarca insanın kişisel verileri toplanmış ve toplanmaya da devam edilmektedir. Ancak verilerin güvenliğine yönelik bir açıklama söz konusu değildir (Clark, 2020, s. 2-3). Bununla birlikte Covid-19 salgını yoksulları daha fazla vurmaya devam etmektedir. Resolution Foundation'dan araştırmacıların yaptığı bir çalışmada, Britanya'da Nisan 2020'den Mayıs 2020'ye kadar izne çıkarılan iş sayısı iki katın üzerinde görünmektedir (Leslie ve McCurdy, 2020, s. 4). Benzer biçimde, aynı kuruluşun yaptığı bir anket araştırmasına göre, katılımcıların %30'u ülke ekonomisinin biraz daha kötüye gideceğini, %50'si ise çok daha kötüye gideceğini düşünmektedir (Leslie ve McCurdy, 2020, s. 5). Bir başka haberde, ülkenin en yoksul kesiminin yaşadığı yerlerin ekonomik olarak daha da kötüye gittiği ve ölüm sayılarının bu gibi yerlerde yüksek olduğu bildirilmektedir (Borri, s. 3-5). Yine Resolution Foundation'ın yaptığı bir çalışmada, 30-34 yaş arası çalışanların %26'sı salgın öncesi döneme göre daha az ödeme alırken, bu oran 25-29 yaş aralığında %27'ye, 18-24 aralığında ise %35'e yükselmektedir (Gustaffson, 2020, s. 4). Ocak 2021'de sonucu açıklanan bir çalışmada, salgın döneminde hanehalkı tüketim kalemlerinde oranı en çok artanlar yiyecek ve içecek (%5) ile alkol ve tütün ürünleri (%5) olurken en çok azalanlar %25'le restoran ve otel hizmetleri ve %32'yle ulaşım giderleridir (Brewer ve Patrick, 2021, s. 5). Dolayısıyla temel tüketim maddeleri ve diğer ikame ürünlere talep artmakta, diğer ürün ve hizmetler ise arka plana düşmeye başlamaktadır. Derin ekonomik bunalım ve savaş dönemlerinde görülebilecek bir sosyo-ekonomik tablonun Britanya ve diğer ileri ülkelerde de yaygınlık kazandığı açıkça ortadadır.

Tablo 1: Britanya'da Nisan 2020'den itibaren toplam vaka ve vefat sayıları

Kaynak: Statista (2021) verilerinden derlenmiştir.

Britanya'da salgın kaynaklı olağanüstü hâl dönemi, 25 Mart 2020'de Koronavirüs Yasası'nın (*Coronavirus Act 2020*) parlamentodan geçirilmesiyle başladı. Böylece doğal felaket karşısında hükümete 'olağanüstü' yetkiler verilerek gündelik yaşamda kısıtlamalara gidilmesine, çalışma rejiminde değişiklikler yapılmasına ve geniş yalıtım tedbirleri alınmasına imkân tanındı (Crawford, 2020). Yasa, Mart 2021'de altı aylığına uzatıldı. Koronavirüs yasası aynı zamanda 1984'teki Kamu Sağlığı Yasası'ndan (*Public Health Act*) sonra, toplum sağlığı adına ulusal düzeyde kısıtlayıcı önlemler getiren ikinci hukuki düzenlemeydi (Institute for Government, 2021b). Yasa altı başlıkta önlemleri sıralamaktaydı. Salgınla ön safta mücadele eden (çoğunlukla sağlık alanındaki) çalışanların yükünün hafifletilmesine ve idari yükün azaltılmasına dair ilk bölüm, diğer ülkelerdekine benzer önleyici hareketleri içermektedir. Yalıtım ve virüsün yayılmasını azaltma başlığını taşıyan ikinci kısım yerel-bölgesel ölçekte kısıtlamaları ifade etmekteydi. Ekonomik destek paketini açıklayan üçüncü kısım, ihtiyaç duyulan lojistik ve gıda yardımı ile sigorta ödemelerinden bahsetmekte ancak buna dair ayrıntılı bir açıklama getirmemekteydi. Bunun dışında yerel seçimlerin ertelenmesini kapsayan dördüncü kısım ile yasanın geçerlilik tarihi ve denetlenmesini içeren beşinci kısım idari düzenlemeler yapmaktaydı. Bazı geçici maddelerin altı ayda bir parlamento onayıyla etkinliğinin korunmasına izin verilmekte ve parlamentonun yasanın uygulanmasında yetkili denetici olduğu vurgulanmaktaydı (Institute for Government, 2021b). Halihazırda bu yasa, doğal afet karşısında yürütme organını güçlendirmekle beraber yasamayı atıl hale getirmekteydi. Britanya temelli bir düşünce kuruluşu olan Institute for Government, yasanın amaçlarından birini 'kamu kurumlarındaki idari yükü ve kaynak sağlamayı azaltma' olarak açıklar (2021a). Bu madde devletin dönüşümünün bir özeti olarak da okunmalıdır. Yalnızca hastalığın yayılmasının önlenmesi bakımından değil, kamusal hizmetlerin

özel sektör tarafından yavaşça devralınması bakımından da isabetli bir değerlendirmedir. Aşağıda da belirtildiği üzere, sermayeye açılan bu alan Britanya hükümetinin salgına yönelik özel sektörü koruma çabalarından birisidir.

Britanya'da güvenlik devletinin salgınla beraber rolünün artması ulusötesi sermayenin rahatlığı ve güvenliği bakımından öncelik taşımaktadır. Disiplini sağlama yöntemlerinin çift yönlü işlediği görülmektedir. Bir yandan büyük sermaye gruplarının tekelleşmesine yönelik kısıtların kaldırılması ve bazı durumlarda bu gruplara kaynak aktarımı, diğer yandan derinleşen iktisadi ayırımın yol açacağı toplumsal tepkilere karşı hazır bekleyen zor kuvveti – yani devletin salgında netleşen konumu. Salgın dönemi neoliberal devlet yapısının niteliği de bu noktada belirginleşmektedir. Dış kaynak kullanımı (*outsourcing*) ve kapasite eksikliği Britanya sağlık sisteminin Covid'e hızlı ve etkili tepki vermesinde büyük sorunlara yol açmıştır (Jones ve Hameiri, 2021, s. 15-16). İş yaşamında özellikle beyaz yakalı çalışanların izlenmesi (*monitoring*), özel hayatın iş hayatıyla iç içe geçmesine, dolayısıyla çalışan haklarının sert biçimde ihlal edilmesine ortam hazırlamaktadır (Macfarlane, 2021). Salgın dönemi olağanüstü hâl yönetiminde bu durum giderek yaygınlık kazanmakta ve seçim şansı olmayan çalışanlara dayatılmaya çalışılmaktadır. Özellikle büyük şirketler tarafından sürdürülen bu 'gözetim kapitalizmi' yeni norm olarak Covid sonrası dönemi kapsayacak biçimde genişlemeyi sürdürmektedir (Macfarlane, 2021). Britanya hükümetinin gündelik yaşamı kısıtlayıcı önlemlerinin ötesinde, bu önlemlerin yarattığı sıkıntılar çeşitli ırkçı tepkilerle birleşince, ülkedeki farklı etnik gruplara karşı nefret söylemleri artmaktadır (Lawless, 2021). Bununla birlikte, salgında güçlenen ve çoğunluğu farmakoloji, tıp ve finans sektöründe olan şirketler pazar paylarını arttırdılar. Bourgeon'un (2021, s. 9) belirttiği üzere, özellikle finansal kurumlar bu felaketin derinleşmesinden büyük kazançlar elde ettiler. Britanya'da salgını önlemeye çalışan değil, ona 'uyum sağlayan' bir sermaye kesimi böylelikle ortaya çıktı (Bourgeon, 2021, s. 10). Bu sermaye doğal felaketleri kazanca dönüştürmeye çalışırken devletten aldığı örtülü destekle büyümeye devam etmektedir. Buradan iki sonuç çıkarılabilir: Britanya, 'gündelik hayatın otoriteriyazmı'ni (Chattopadhyay, 2017) daha yoğun deneyimlemektedir ve bazı sermaye grupları, özellikle ilaç ve finans sektöründekiler, var olan olağanüstü halde piyasada daha etkin hale gelmektedirler.

Salgında yaşanan hak ihlallerini sıralayan rehberlerden birisi Uluslararası Af Örgütü [UAÖ] tarafından yayımlanan rapordur. Bu rapora göre, örneğin Fransa'da salgında uygulanan kısıtları ihlal nedeniyle kesilen cezalarda alt sınıfların (beyaz olmayanlar ve Afro-Avrupalılar) yaşadığı yerler daha yüksek bir orana sahiptir (UAÖ, 2020, s. 20). Yine benzer biçimde Fransa'da ölüm oranlarının yüksek olduğu yerler, kötü barınma koşullarından ve işe 'gitmek zorunda kalanlardan' ötürü, bu gibi şehrin 'anahtar sektörlerinde' çalışan işçilerin ve hatta işsizlerin yoğun yaşadığı alanlardır (UAÖ, 2020, s. 21). Bununla birlikte, İspanya'da polisin gerçekleştirdiği hak ihlalleri de raporda yer bulmuştur. Örneklerden görüldüğü üzere, salgın yalnızca güvenlik önlemlerini rastgele arttırmamış, bu önlemlerin toplumun daha yoksul kesimleri üzerinde yoğunlaşmasını sağlamıştır. Oxfam'ın 'Eşitsizlik Virüsü' başlığıyla yayınladığı rapor da tam olarak bu toplumsal ayrışmaya işaret etmekte ve salgının tıbbi etkisinin yanında sosyo-ekonomik adaletsizliği gün yüzüne çıkardığını vurgulamaktadır (Oxfam, 2021).

4. Sonuç

Covid-19 salgını, dünyanın 2020 senesinin tamamına yakınına travmatik diyebileceğimiz biçimde geçirmesine, alışılmış 'eski' yaşamların temelden değişmesine ve her türden bunalımın derinleşmesine ortam hazırladı. Küreselleşmenin anahtarı olan açık sınırlar, sermaye ve işgücünün serbest dolaşımı gibi öğeler salgının yayılmasını besledi (Moody, 2020). Ülkeler hızla yerel ve ulusal ölçekli kapanmaya doğru gitseler de bunu uygulamakta geç kaldılar. Bazıları ise, ABD ve Brezilya gibi, kapanma önlemi almadan ve hatta temel önlem olan maskeyi bir süre zorunlu tutmayarak hastalık oranının artmasına doğrudan katkı sağladı. Yeni binyılın bugüne kadar gördüğü en devasa tıbbi acil durumun ilan edilmesi uzun sürmedi ve dünya kamuoyu hızlıca 'yeni düzene' geçmek zorunda kaldı.

Salgın kendi tıbbi yapısının ötesinde uluslararası ekonomi ve yönetim bakımından da önemli sonuçlar doğurdu. Öncelikle ortalama 50 yılda bir tekrarlanan sermaye birikim bunalımları sürecinde önemli bir kırılma yarattı; 2007 küresel ekonomik bunalımının üzerinden uzun bir süre geçmeden dünya bir başka ekonomik çöküntüyle karşı karşıya geldi. İşsizliğin artması ve fiyatların yükselmesiyle ekonomi kaynaklı olmayan bu olay piyasaları tam anlamıyla sarstı. Büyüme oranları küresel ölçekte oldukça düştü, hatta pek çok ülke küçülmeye gitti. Ancak daha önemlisi işsizliğin kıtalar boyunca en yakıcı mesele haline gelmesiydi. Salgın boyunca işini kaybedenlerin oranı, neredeyse dünya savaşlarına benzer bir görüntü yarattı. Böylelikle en büyük kamusal otorite olan devletlerin sorumluluğu ve yükü arttı. Fakat salgına beklenmedik bir zamanda yakalanan ülkelerde devlet yapıları, yıllar içinde aşınan toplumsal rolünden ötürü beklentiyi karşılayamadı ve yönetim bunalımları pek çok yerde baş gösterdi. Bu aşınan toplumsal rolü anlamak için piyasalaşmanın ve özelleştirmelerin sosyo-ekonomik boyutuna odaklanmak gerekmektedir. Kamusal alanın zaman içinde piyasa güçlerinin insafına bırakılması, temel hizmetlerin ücretli hale getirilip erişilebilir olmaktan çıkarılması, kamu sektörünün küçülmesi ve tüm iş alanlarının güvencesizleştirilmesi gibi pek çok etmen ulusötesi sermayeyi beslemiştir. Yıllar boyunca süren yüksek rekabet ve bunu izleyen tekelleşme yerkürenin tüm alanlarının sermaye tarafından denetimini beraberinde getirmiş; çeşitli sanayiler ücretlerin yüksek olduğu yerlerden daha düşük olduğu yerlere taşınmasıyla iktisadi seçkinlerin manevra alanı artmıştır. Buna ek olarak, neoliberal devlet oluşturduğu *workfare regime*'i korumak için denetim ve gözetim araçlarını etkin olarak kullanmayı sürdürmektedir. Özellikle 2001'de ABD'ye yönelik saldırılardan sonra Atlantik ittifakının dünyanın geri kalanında yaptığı küresel jandarmalık görevi, çeşitli meydan okumalar görmesine karşın, bugün bile etkili olmaya devam etmektedir. Ancak ABD'dekine benzer biçimde, 2000 sonrasında hem küresel ekonomik bunalım hem de göçmen sorunu nedeniyle buralardaki ekonomilerde görülen tikanıklıklar devam etmektedir. Dolayısıyla güvenlik devletinin rolü her yerde giderek artmaktadır. Böylesi bir atmosferde Covid-19 salgını izlenen politikalar yönünden önemli bir gerçeği ortaya çıkarmıştır: Kamusal alanın gerekliliği. Avrupa örneğinde bu durum, dünyanın en güçlü ekonomilerine sahip devletlerin sosyal yardımlar ve kamusal hizmet konularında sınıfta kalmalarıyla su yüzüne çıkmıştır. Britanya, neoliberalizme ekonominin kıtadaki öncüsü olarak kamusal alanın erozyonunu daha erken deneyimlemiştir. Sermaye grupları lehine alınan kararlar devletin birçok alandan çekilmesine ve temel hizmetlerin

büyük oranda özelleştirilmesine yol açmıştır. Vatandaşlık Yasası gibi sivil alanın neoliberal anlamda dönüşümü bu sürecin ilk uygulamalarından birisidir. Yasayla Britanyadaki vatandaşlar ile ‘diğerleri’ arasında açık bir fark yaratılmış. Yaratılmak istenen İngiliz kimliği, bir yönüyle daha özgün ve saf bir ulus oluşturma amacıyla devlet ırkçılığına varırken, öteki yönüyle ‘diğerleri’ için çalışma rejimi kapsamında güvenleştirmeye başvurulmasına ortam hazırlamıştır (Tyler, 2010). Bu gelişmeler genelde bunalım zamanlarında, özelde ise salgın döneminde gerilim yaratan bir biyopolitikanın yerleşmesine de neden olmuştur. Geçen sürede görüldüğü üzere, sözü edilen kırılmalı çalışmaları disiplin edilmeleri ve olağanüstü hâl yönetiminin belirginleşmesinde etkilidir.

Ulusötesi sermayenin daha da zenginleştiği, buna karşın ücretli çalışanların giderek zayıfladığı ve yoksullaştığı bir dünyada bu dengeyi sağlayabilmek güvenlik mekanizmalarıyla mümkün olabilmektedir. Disipline edilen beden ve toplum, olağanüstü halin resmen ilanına yer bırakmayacak bir düzende işlemektedirler; birey kendi olağanüstü haliyle baş başadır. Bu, iş yerinde bulaşabilen virüs kaynaklı ölüm tehlikesi ile işsiz kalınca açlık ve evsizlik sonucu ölüm tehlikesi arasında salınan sarkaç misali tüm ücretli çalışanların yaşamlarını kaplamaktadır. Bunu izleyen güvenlik tedbirleri (gözetim mekanizması ve polis gücü) salgının tıbbi yapısını öne sürerek politik bağlamı yeniden konumlandırmaktadır. Metnin başındaki Schmitvari örnekleme dönersek, devletin yeniden dost-düşman algısını oluşturmaya çalıştığı görülebilir. Bununla beraber, söz konusu düşman virüs değildir. Düşman, sistemin kendisini tehlikeye sokabilecek toplumsal dalgadır. Tepkinin artması güvenlik devletini de orantılı miktarda görünür hale getirmektedir. Küresel güvenlik devleti, önceden felç olmuş kamucu politikanın salgınla birlikte net bir iflasının en açık göstergesidir. Öyle ki var olan sistem herkese eşit yayıldığı iddia edilen virüs karşısında eşitsizliği derinleştirmektedir. Richard Wolff’un (2021) sözleriyle,

Coronavirus salgınından kaynaklı bunalım, yoksulluğun azaltılması yönündeki yıllarca süren çabayı şimdiden anlamsız bıraktı. 100 milyon insan yeniden aşırı yoksulluğa sürüklendi. Ama sorun virüsler değil, virüsler gelir ve gider. Gerçek sorun sistemdir. Her dört ile yedi yılda bir patlayan, giderek daha fazla insanı derin yoksulluğa iten ve çöktüğünde sıradan insanlar için kesinlikle hiçbir korumaya sahip olmayan bir sistem...[yazarın tercümesi]

Salgının ilk anlarından itibaren değişen politik düzenle beraber sermaye birikim rejiminin yeni bir bunalımına tanıklık edilmektedir. Bunalım, devletin yapısal niteliğini de yeniden biçimlendirmektedir. Öyle görünmektedir ki salgın hali ileri kapitalist ülkelerde bile devleti bir ‘ara rejim’ örmeye zorlamakta ve daha durağan/sakin bir düzen kurulana kadar güvenlik devletinin olağanlaşan denetimi devam edecektir. Fakat sistemin yapısından kaynaklanan sorunlar, toplumsal alanın daha geniş çaplı uzlaşmazlıklara sahne olacağına işaret etmektedir. Elbette bunun otoriterleşme ve güvenlik devleti açısından gelişimini sorgulayacak yeni araştırmalara ihtiyaç duyulduğuna şüphe yoktur.

Kaynakça

- Agamben, G. (2005). *State of exception* (K. Attell, Çev.). Chicago: The University of Chicago Press.
- Arato, J., Claussen, K. ve Heath, J. B. (2020). The Perils of pandemic Exceptionalism. *The American Society of International Law*, 114(4), 627-636. doi: 10.1017/ajil.2020.67.
- Arestis, P. ve Sawyer, M. (2005). Neoliberalism and The Third Way. A. Saad-Filho ve D. Johnston (Ed.), *Neoliberalism: A Critical Reader* (177-183). Londra: Pluto Press.
- BBC. (2020). *Coronavirus: The World In Lockdown In Maps and Charts.*, 6 Nisan. Erişim adresi: <https://www.bbc.com/news/world-52103747>.
- Borri, F. (2020). The Problem Is Not covid-19, The Problem Is This Country, 28 Ekim. *Byline Times*. Erişim adresi: https://byl_net_mes.com/2020/10/28/hyde-park-leeds-food-bank-pandem_c-poverty-br_ta_n/.
- Boukalas, C. (2016). Olağanüstülük Yok: Otoriter Devletçilik. Agamben, Poulantzas ve İç Güvenlik (A. Aygen, Çev.), *Praksis*, 2016(1), 41-67.
- Brewer, M. ve Patrick, R. (2021). Pandemic Pressures: Why families On A Low Income Are Spending More During Covid-19., Ocak 2021. *Resolution Foundation Briefing*, 1-21. Erişim adresi: <https://www.resolutionfoundation.org/publications/pandemic-pressures/>.
- Chang, H. J. ve Grabel, I. (2004). Reclaiming Development From The Washington Consensus, *The Journal of Post Keynesian Economics*, 27(2), 273-291. doi: 10.1080/01603.477.2004.11051434.
- Chattopadhyay, S. (2017). Non-Authoritarian States Can Practice Everyday Authoritarianism Too. *The Wire*, Erişim adresi: <https://thewire.in/politics/non-authoritarian-states-can-practise-everyday-authoritarianism-too>.
- Crawford, O. (26 Mart 2020). The UK Coronavirus Act 2020: What's in it? *Euronews*. Erişim adresi: <https://www.euronews.com/2020/03/23/boris-johnson-s-coronavirus-bill-what-s-in-it>.
- Dale, G. (3 Aralık 2020). Lockdown politics: A response to Panagiotis Sotiris. *Historical Materialism*. Erişim adresi: <https://www.hstorcalmateralsm.org/blog/lockdown-poltcs-response-to-panagots-sotrs>.
- Duménil, G. ve Lévy, D. (2005). The Neoliberal (Counter-) Revolution, A. Saad-Filho ve D. Johnson (Eds.), *Neoliberalism: A critical Reader* (ss. 9-20), London: Pluto Press.
- Duménil, G. ve Lévy, D. (2011). *The Crisis of Neoliberalism*. London: Harvard University Press.
- Foucault, M. (2019). *Güvenlik, Toprak, Nüfus: College de France Dersleri 1977-1978* (F. Taylan, Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Goldstein, J. S. (1988). *Long Cycles: Prosperity and War In Modern Age*. London: Yale University Press.
- Gustafsson, M. (2020, Mayıs 19). Young workers in the coronavirus crisis. *Resolution Foundation*. Erişim adresi: <https://www.resolutionfoundation.org/publications/young-workers-in-the-coronavirus-crisis/>.
- He, A. J., Shi, Y. ve Liu, H. (2020). Crisis Governance, Chinese Style: Distinctive Features of China's Reponse to The Covid-19 Pandemic. *Policy Design and Practice*. doi: 10.1080/25741.292.2020.1799911.
- Institute for Government (21 Eylül 2021). *Coronavirus Act 2020*. Erişim adresi: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/coronavirus-act>.
- Institute for Government (22 Mart 2021). *Government emergency powers and Coronavirus*. Erişim adresi: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/emergency-powers>.
- Izhar, S. (28 Nisan 2020). Prisoners of State (Critique In Times of Coronavirus). *Critical Legal Thinking*. Erişim adresi: https://cr_t_callegalth_nk_ng.com/2020/04/28/pr_soners-of-state-cr_t_que_n-t_mes-of-coronav_rus/.

- John Hopkins University Coronavirus Resource Center (t.y.). *New Cases of Covid-19 In World Countries*. Erişim adresi: <https://coronavirus.jhu.edu/data/new-cases>.
- Jones, L. ve Hameiri, S. (2021). Covid-19 and the Failure of the Neoliberal Regulatory State. *Review of International Political Economy*, doi:10.1080/09692.290.2021.1892798.
- Kondratieff, N. D. ve Stolper, W. F. (1935). The Long Waves In Economic Life. *The Review of Economics and Statistics*, 17(6), 105-115. doi: 10.2307/1928486.
- Lapavitsas, C. (ed.) (2017). *Finansallaşma ve Kapitalizmin Krizi* (T. Öncel, Çev.). İstanbul: Yordam.
- Lawless, J. (2021, Temmuz 15). Authoritarianism Advances as World Battles Pandemic. *APNews*, Erişim adresi: <https://apnews.com/article/joe-biden-business-health-religion-government-and-politics-a127151d7208b79c02767b435355511d>.
- Lesly, J. ve McCurdy, C. (15 Mayıs 2020). The Economic Effects of Coronavirus In The UK. *Resolution Foundation*. Erişim adresi: <https://www.resolutionfoundation.org/publications/the-economic-effects-of-coronavirus-in-the-uk/>.
- Macfarlane, L. (29 Nisan 2021). Covid has forced a neoliberal retreat. But state intervention isn't always progressive. *The Guardian*. Erişim adresi: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2021/apr/29/neoliberalism-authoritarian-capitalism-covid-crisis-state-intervention>.
- Moody, K. (8 Nisan 2020), How "just-in-time" Capitalism Spread Covid-19, *Spectre Journal*. Erişim adresi: <https://spectrejournal.com/how-just-in-time-capitalism-spread-covid-19/>.
- Moreno-Brid, J. C., Caldentey, E. P. ve Nápoles, P. R. (2004). The Washington Consensus: A Latin American Perspective Fifteen Years Later. *Journal of Post Keynesian Economics*, 27(2), 345-365. doi: 10.1080/01603.477.2004.11051439.
- Neal, A. W. (2010). *Exceptionalism and The Politics of Counter-Terrorism*. London: Routledge.
- Neocleous, M. (2006). From Social to National Security: On The Fabrication of Economic Order. *Security Dialogue*, 37(3), 363-384. doi: 10.1177/096.701.0606069061.
- Neocleous, M. (2007a). Security, Liberty and The Myth of Balance: Towards A Critique of Security Politics. *Contemporary Political Theory*, 6, 131-149. doi: 10.1057/palgrave.cpt.9300301.
- Neocleous, M. (2007b). Security, Commodity, Fetishism. *Critique*, 35(3), 339-355. doi: 10.1080/030.176.00701676738.
- OXFAM (Ocak 2021). The Inequality Virus. *OXFAM Briefing Paper*. <https://www.oxfam.ca/publication/the-inequality-virus-bringing-together-a-world-torn-apart-by-coronavirus/>.
- Peoples, C. ve Vaughan-Williams, N. (2010). *Critical Security Studies: An Introduction*. London: Routledge.
- Poulantzas, N. (2014). *Siyasal İktidar ve Toplumsal Sınıflar* (Ş. Ünsaldı, Çev.). Ankara: Epos.
- Rab, L. ve Kettler, K. (2020). Perspective of Sustainable Development In Post-Pandemic World: Surveillance Capitalism and Hopes. *Socialist Register*, 4(2), 159-166. doi: 10.14746/sr.2020.4.2.12.
- Robinson, W. I. (2018). Accumulation Crisis and Global Police State. *Critical Sociology*, 1-14. doi: 10.1177/089.692.0518757054.
- Robinson, W. I. (2019). Küresel Kapitalist Kriz ve 21. Yüzyıl Faşizmi: Trump'ın ötesinde (G. Demir, Çev.), *Praksis*, 2019/2, 13-36.
- Rucki, S. M. (2011). Global Economic Crisis and China's Challenge to Global Hegemony: A Neo-Gramscian Approach. *New Political Science*, 33(3), 335-355. doi: 10.1080/07393.148.2011.592022.
- Schmitt, C. (2005). *Political Theology* (G. Schwab, Çev.) Chicago: The University of Chicago Press.
- Statista. (29 Ocak 2021). *Cumulative number of coronavirus cases in the UK as of January 2021*. Erişim adresi: <https://www.statista.com/statistics/1101958/cumulative-coronavirus-cases-in-the-uk/>.

- Statista. (29 Ocak 2021). *Number of coronavirus deaths in the United Kingdom 2021*. Erişim adresi: <https://www.statista.com/statistics/1109595/coronavirus-mortality-in-the-uk/>
- Surber, R. S. (2020). Corona Pan(dem)ic: Gateway to Global Surveillance. *Ethics and Information Technology*, doi: 10.1007/s10676.020.09569-5.
- Tansel, C. B. (2017). Authoritarian Neoliberalism: Towards A New Research Agenda, C.B. Tansel (Ed.), *States of Discipline* (ss. 1-28). London: Routledge.
- Tyler, I. (2010). Designed to Fail: A Biopolitics of British Citizenship. *Citizenship Studies*, 14(1), 61-74. doi: 10.1080/136.210.20903466357.
- Uluslararası Af Örgütü. (2020). Policing The Pandemic: Human Rights Violations In The Enforcement of Covid-19 Measures In Europe. *Amnesty International Report*, Erişim adresi: <https://www.amnesty.org/en/documents/eur01/2511/2020/en/>.
- Wolff, R. (9 Ocak 2021). *Does Capitalism Actually Reduce Poverty?*[Video]. *The Gravel Institute*. Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=Co4FES0ehyI>.

Transformation of the Security State in the Pandemic Era

Taşkın Toprak İPEK*

The transformation of state has remained one of the controversial issues in political science. After the process of globalization in the 1970s, it turned from its regulatory and redistributor mission (welfare regime) to an 'insurer' and police mission (workfare regime). This new kind of state has specialized to diffuse the instruments of suppression through other areas of daily life. So, to speak, the disciplinary power has been extending in favor of market rules. That situation signifies a state of permanent crisis or in a way Agamben emphasizes it is a state of emergency. The Covid-19 pandemic has exhibited a position that evinces this embedded structure. As long as the pandemic hit all the sectors and pushed most people to stay at home, the governments began to take stricter health measures or in other words biopolitical measures. This study aims to show the changes in authoritarian structure of neoliberal states during the Covid-19 pandemic through the state of emergency practices with a special focus on Britain.

The emergence of marketization logic should be assessed with the term transnational capital. It signifies a 'complex of private and public sector' in favor of capital groups. Particularly the Western capital groups has benefited from the neoliberalization process all around the world since the last quarter of the 20th century. Nevertheless, there were new developmentalist states that started to get a share of the cake. Those new ones frequently came from East Asia (through a 'miracle'). Predictably, as soon as the competition has risen, there were much more authoritarian and even militarized moves. As a result of this process, since the 2000s, transnational capital has applied to security mechanisms more frequently. This situation which is highly related to the crises of capital accumulation enables to make a new description on state of emergency. State of emergency generates itself on the characteristics of the sovereign and the sovereign is 'who decides the exception' (Schmitt, 2005). Here is the junction between political economy and political theory: As long as the problems on capital accumulation and profit-making increase, the exceptional administration (or state of emergency) tightens up in favor of the capital groups. Therefore, as Agamben says (2005), emergency becomes the key element for governing.

The increase on the systemic crises requires new solutions for neoliberal order. Robinson (2019) summarizes these attempts on four pathways. These are debt-based growth, austerity program,

* Istanbul Bilgi University, Email: taskin.ipek@bilgi.edu.net, ORCID: 0000-0002-3252-7515.

financial speculations, and large-scale investments to the technology companies. Transnational capital has to implement the measures above more strongly because the crisis remains deepening. Thus, the synthetical sense 'balance between liberty and security' turns to its real meaning in favor of the latter.

Covid-19 pandemic created a shock effect on the transformation of both political and economic sphere. In addition to that it shook the global markets and broke the trade balance, it led to question the logic of modern state.

Although many countries began social aid programs for most of their population, it was seemed that they fell short. Most of the population, or waged employees, could not receive a big support from their governments in the Western countries except some examples. In contrast, the capital groups kept making profit, so that the inequality expanded between social classes. Moving from this point, it can be claimed that the Covid-19 pandemic proved the state of emergency in the existed neoliberal order. Blue collar workers had to keep going to work and were under two-sided threat: When they went to work in order to meet their basic and vital needs, they came face to face with the virus. But if when did not 'prefer' not to go to work, they had to come up against starvation and poverty. Besides the strikes either could not be realized or they were banned. Discrimination on ethnic minorities and women increased. This fragile order has 'glue' supplied by the governments, security state. Included the crisis eras, this concept should use to understand and interpret the existed order. The surveillance mechanisms, particularly in this digital period, have been benefited to discipline society. Britain is only one of the examples.

At result, the pandemic has revealed the state of emergency embedded in neoliberal state. It has also deepened inequality both in national and international level. From a general perspective, the pandemic has built an 'interim period which can be called as a *workfare and warfare regime*. The Western governments, particularly the British government, maintain their pro-market working conditions (workfare regime), but they have also made these strict rules the basis of daily life (warfare regime). There is still a question that this existed structure will be permanent after the pandemic or how the structure will shape at time. In order to answer these ones, it is crucial to watch the progress of change on security state during the pandemic. But one should consider that global capitalism's evolution has increasingly been following more authoritarian way in any case.